

En försäkringskassa har dröjt med att expediera beslut i ett livränte- ärende

---

I en anmälan, som kom in till JO den 28 juni 1999, berättade AA att Västmanlands läns allmänna försäkringskassa vid ett sammanträde i socialförsäkringsnämnd den 8 april 1999 beviljat honom livränta. Kassan hade dock inte skickat någon underrättelse om beslutet till honom, utan endast ett protokollsutdrag, trots att det gått över två månader sedan beslutet fattades. AA bifogade till anmälan en kopia av delar av socialförsäkringsnämndens protokoll från sammanträdet den 8 april 1999.

Sedan akten inhämtats och granskats remitterades anmälan till försäkringskassan. I sitt remissvar anförde kassan genom direktören BB följande.

1. Ärendets tidigare handläggning

Den 8 april 1999 beslutade socialförsäkringsnämnden att bevilja AA arbets-skadelivränta. Protokollet från nämndens beslut justerades den 12 april 1999. Livränta beviljades för tiden april 1994 till och med maj 1998, med undantag för vissa perioder då inkomstminskningen inte uppgick till en femtondel. Den retro-aktiva utbetalningen för tiden april 1994–maj 1998 beräknades till 22 347 kronor efter avdrag för preliminär skatt.

I samband med beräkningen av livräntans storlek den 20 april 1999 fann handläggaren att det fanns en statlig fordran på AA omfattande 144 103 kronor. Fordran avser för mycket utbetald sjukpenning enligt ett tidigare beslut om återbetalnings-skyldighet. Försäkringskassan hade då att ta ställning till om livräntan skulle kvittas mot den tidigare skulden enligt bestämmelser i 6 kap. 7 § lag (1976:380) om arbetsskadeförsäkring och 20 kap. 4 § lag (1962:381) lag om allmän försäkring.

Den 29 april 1999 kommunicerades AA skriftligt om kvittning och kommuniceringssvar skulle vara inne senast den 17 maj 1999. Den 3 maj 1999 kontaktade AA försäkringskassan och önskade förlänga kommuniceringstiden till den 31 maj 1999, vilket beviljades.

Den 20 maj 1999 besökte AA försäkringskassan och efterlyste bland annat beslutet om livränta. Tjänstemannen lovade undersöka saken och återkomma med besked. Den 21 maj 1999 sökte försäkringskassan kontakt med AA som då inte var an-träffbar. Den 25 maj 1999 fick försäkringskassan kontakt med AA och han upplystes då om att han inte fått något beslut på grund av den pågående utredningen om eventuell kvittning mot tidigare skuld. Eftersom den pågående utredningen med-förde att försäkringskassan inte kunde fatta ett komplett beslut om belopp och retro-aktiv utbetalning avvaktade kassan beslut i kvittningsärendet. AA och tjänstemannen kom då överens om att försäkringskassan skickar ett utdrag ur socialförsäkrings-nämndens protokoll. Ett utdrag skickades till AA samma dag men blev inte försett

med någon överklagandehänvisning. Samtidigt förlängdes kommunikeringstiden i kvittningsärendet ytterligare, till den 30 juni 1999.

Efter att kommunikeringstiden löpt ut den 30 juni 1999 beslutade försäkringskassan den 29 juli 1999 att kvitta en del av tidigare skuld mot livräntan för den retroaktiva tiden. Den 30 juli 1999 skickade försäkringskassan underrättelse om socialförsäkringsnämndens beslut med överklagandehänvisning samt tjänstemannabeslut, om livräntans storlek och retroaktiva belopp, med omprövningshänvisning.

2. Försäkringskassans kommentarer över handläggningen av ärendet

2.1 Allmänna kommentarer

Riksförsäkringsverket (RFV) presenterade i sitt yttrande till JO (Dnr 11128/96) och i internmeddelande Im 1997:99 en så kallad beslutsmodell. För ärenden som beslutas av socialförsäkringsnämnden innebär beslutsmodellen att försäkringskassan dels skickar en underrättelse om nämndens beslut och dels ett tjänstemannabeslut med beräkning av förmånens storlek. Av RFV:s internmeddelande framgår att båda besluten bör expedieras samtidigt. Härvid har RFV hänvisat till vad Försäkringsöverdomstolen uttalat i sitt refererade avgörande (FÖD 1993:1) att det är först när bedömningarna gjorts av samtliga delar i ärendet som ett slutligt beslut föreligger.

RFV har i allmänt råd (1998:11) om socialförsäkringsnämnder rekommenderat att beslut bör expedieras omgående efter att socialförsäkringsnämndens protokoll har justerats. För att undvika att expedieringen fördröjs rekommenderar RFV vidare att vissa handläggningsmoment utförs innan ärendet prövas i nämnden.

Försäkringskassan i Västmanlands län tillämpar beslutsmodellen och handlägger i möjligaste mån ärendena innan de prövas i socialförsäkringsnämnden. Som ett led i att uppnå en snabb expediering av nämndärenden har försäkringskassan ett internt mål som lyder: Tiden från det att justerat SFN-protokoll inkommer, till expedieringsdatum av beslut, skall inte överstiga 7 dagar för SFN-ärenden.

2.2 Kommentarer till handläggningen av AA:s ärende

I AA:s ärende har försäkringskassan inte lyckats nå målet för omgående expediering. Orsakerna till detta är flera. I AA:s ärende fann försäkringskassan skäl att utreda möjligheterna till kvittning av tidigare skuld och livränta. Under dessa förhållanden kunde inget tjänstemannabeslut fattas om ersättningens storlek, retroaktivbelopp och eventuella avdrag, innan beslut om eventuell kvittning fattats. Mot bakgrund av att underrättelse om socialförsäkringsnämndens beslut och tjänstemannabeslut om ersättningens storlek m.m. bör meddelas samtidigt väntade därför försäkringskassan med att meddela ett samlat beslut till dess beslut om kvittning fattats.

Anledningen till att ett samlat beslut om livräntan meddelades först den 30 juli 1999 beror i huvudsak på de särskilda omständigheter som förelegat i ärendet. Dels har AA begärt och beviljats utsträckt kommunikeringstid i kvittningsärendet till och med den 30 juni 1999. Men det beror också på att försäkringskassan haft en långsam handläggning. Tiden mellan justerat protokoll och första kommunikeringen om kvittning den 29 april 1990 hade kunnat kortats. När sedan kommunikeringstiden för kvittningsärendet gick ut den 30 juni 1999 kunde beslut om kvittning ha fattats snabbare än den 29 juli 1999, särskilt med tanke på att AA inte kom in med något kommunikeringssvar. Beslut om livräntan skulle därmed ha kunnat meddelas tidigare.

Försäkringskassan beklagar den långsamma handläggningen i dessa delar.

AA har dock haft flera kontakter med försäkringskassan under handläggningen och varit medveten om anledningen till att beslut inte meddelats.

JO har i initiativärende (Dnr 1471-1996) framfört som sin uppfattning att om det i enskilda fall inte går att få en omgående expediering skall försäkringskassan skicka ett utdrag ur socialförsäkringsnämndens protokoll med beslut och överklagandehänvisning. Detta överensstämmer inte helt med RFV:s uppfattning om att beslut bör meddelas samlat. Försäkringskassans uppfattning är att så långt det är möjligt

bör ett samlat beslut meddelas den försäkrade. Försäkringskassan grundar denna inställning på att det är först när den försäkrade fått ett samlat beslut som han till fullo kan förstå vad det fattade beslutet innebär.

Försäkringskassan delar emellertid JO:s uppfattning att om speciella förhållanden i ett ärende medför att handläggningstiden drar ut på tiden bör underrättelse om nämndens beslut meddelas separat. Denna underrättelse kan kompletteras med en upplysning om att beslut om ersättningens storlek etc. meddelas när erforderliga åtgärder vidtagits.

I AA:s ärende har försäkringskassan följt JO:s uppfattning och den 25 maj 1999 skickat ett utdrag ur nämndens protokoll. Detta sedan kommuniceringstiden i kvittningsärendet förlängts ånyo och därmed skulle komma att fördröja livränteärendet ytterligare. Rätteligen skulle detta utdrag ha varit försett med överklagandehänvisning.

Försäkringskassan följer kontinuerligt expedieringstiderna av SFN-ärenden genom att mäta måluppfyllelsen av det interna målet. Kassaledningen kommer vid dialog med områdeskontoren att lyfta fram vikten av att meddela SFN:s beslut separat då ett samlat beslut inte kan meddelas inom skälig tid.

AA kommenterade remissvaret.

I sitt den 13 juni 2000 meddelade beslut anförde JO Pennlov i bedömningsdelen följande.

Inledningsvis vill jag framhålla följande. Försäkringskassans yttrande grundar sig, såvitt det får förstås, på att de s.k. beslutsmeddelanden som försäkringskassans anställda undertecknar och expedierar till de försäkrade med anledning av beslut fattade i socialförsäkringsnämnd utgör själva beslutsdokumenten samt att beslutsdatum i ärenden där socialförsäkringsnämnden har beslutat är det datum då beslutsmeddelandet till de försäkrade undertecknats och alltså inte datum för nämndens beslut. Jag har vid ett flertal tillfällen (se bl.a. JO 1997/98 s 375 f.) som min uppfattning anförts att socialförsäkringsnämndens beslut är meddelat när nämndens protokoll är justerat. Denna uppfattning har nu även vunnit stöd i domstolspraxis genom ett avgörande av Regeringsrätten (se RÅ 1999 ref. 51). Beslutet att bevilja AA livränta är således meddelat den 12 april 1999 och inte den 30 juli 1999 då tjänstemannabeslutet gällande livräntans storlek m.m. meddelades. Försäkringskassans inställning att de s.k. beslutsmeddelandena utgör själva beslutsdokumenten kan möjligen förklaras med den mindre lämpliga användningen av benämningen ”beslutsmeddelande” på en handling som rätteligen är en underrättelse enligt 21 § förvaltningslagen (1986:223) om ett fattat beslut. Det finns anledning poängtera att termen ”meddelande” i detta sammanhang har två helt skilda betydelser. Jag förutsätter att inga missförstånd i dessa avseenden numera skall behöva råda inom försäkringskassan.

Vad härefter gäller handläggningen av ärendet vill jag anföra följande. Kassan har i remissvaret anförts att den i AA:s ärende inte uppfyllt målet gällande omgående expediering samt att handläggningen i övrigt i ärendet i vissa delar varit långsam. Jag instämmer i denna bedömning. Försäkringskassan har lämnat en förklaring till varför kassan i nu aktuellt ärende inte hunnit expediera besluten med nöjaktig skyndsamhet. Kassan har även uppgett att AA underrättats om anledningen härtill. Mot bakgrund härav och då försäkringskassan beslutat om livräntans storlek den 30

juli 1999 anser jag inte att det finns anledning för mig att vidta några ytterligare åtgärder i denna del.

Vad gäller frågan om hur kassan skall agera om det i det enskilda fallet inte är möjligt att vidta alla de åtgärder som ingår i ett ärende före det att socialförsäkringsnämndens protokoll justerats har jag, vilket kassan påpekat, tidigare uttalat bl.a. att försäkringskassan till den försäkrade i stället omgående, efter det att nämndens protokoll justerats, skall expediera utdrag ur nämndens protokoll med beslut och överklagandehänvisning (se JO 1997/98 s. 375, särskilt s. 393). Av utredningen i ärendet framgår att kassan först den 25 maj 1999, efter det att AA den 20 maj 1999 efterlyst beslutet om livränta, skickat ett utdrag ur nämndens protokoll till AA, dock utan överklagandehänvisning. Enligt min mening borde kassan, eftersom nämndens beslut meddelats den 12 april 1999, i vart fall senast den 20 april 1999, vid vilken tidpunkt det måste ha stått klart för kassan att tjänstemannabeslutet gällande livräntans storlek m.m. skulle komma att dröja en tid, ha skickat ett protokollsutdrag till AA.

I 21 § andra stycket förvaltningslagen anges att om ett beslut går en part emot och kan överklagas, skall han underrättas om hur han kan överklaga det. Av utredningen i ärendet framgår att försäkringskassan, när den skickade utdraget ur socialförsäkringsnämndens protokoll till AA den 25 maj 1999, inte bifogade någon överklagandehänvisning. Försäkringskassan har först i samband med att tjänstemannabeslutet om livräntans storlek m.m. samt underrättelse om nämndens beslut sändes ut den 30 juli 1999 bifogat en överklagandehänvisning. Kassan kan inte undgå kritik härför.